

Ireneusz Bochyński

Relacje między Bogiem a człowiekiem w obrzędzie błogosławieństwa nowego źródła chrzcielnego : aspekt trynitarny i antropologiczny

---

Łódzkie Studia Teologiczne 10, 185-207

2001

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. IRENEUSZ BOCHYŃSKI
Łódź

RELACJE MIĘDZY BOGIEM A CZŁOWIEKIEM
W OBRZĘDZIE BŁOGOSŁAWIENSTWA
NOWEGO ŹRÓDŁA CHRZCIELNEGO
Aspekt trynitarny i antropologiczny

WPROWADZENIE

W posoborowej liturgii Kościoła sprawowanie błogosławieństw zajmuje coraz bardziej znaczące miejsce. Wśród sakramentaliów ustanowionych przez Kościół dla dobra Ludu Bożego jawią się one jako czynności liturgiczne, które prowadzą wiernych do uwielbienia Boga i przygotowują do przyjęcia głównego skutku sakramentów, a także uświęcają różne okoliczności ludzkiego życia. Odnowione obrzędy błogosławieństw, bogactwem swych treści i swoim znaczeniem, wpływają na kształtowanie postaw życia chrześcijan.

W niniejszym artykule pragniemy podjąć tematykę urzeczywistniania się Bożego błogosławieństwa źródła chrzcielnego w liturgii Kościoła oraz jego znaczenia w życiu Kościoła i poszczególnych ludzi. Poprzez analizę obrzędu błogosławieństwa chrzcielniczy będziemy chcieli ukazać wpływ obecności i działania Boga na codzienne życie chrześcijan.

W tym rozważaniu posłużymy się najpierw analizą strukturalną. Pozwoli nam ona na przeprowadzenie dekompozycji tekstów: obrzędów wstępnych, obrzędu przyjęcia kandydatów do chrztu, Liturgii Słowa, modlitwy błogosławieństwa nowego źródła i obrzędów zakończenia. Wydzielimy w ten sposób wyrażenia (syntagmy), dzięki którym zostaną wydobyte treści dotyczące Boga i człowieka zawarte w poszczególnych tekstach. Następnie, posługując się syntezą teologiczno-liturgiczną, przeprowadzimy refleksję nad implikacjami pastoralnymi, duchowymi, teologicznymi i liturgicznymi omawianego błogosławieństwa.

Księga obrzędów błogosławieństw zawiera dwa sposoby celebracji obrzędu błogosławieństwa nowego źródła chrzcielnego. Pierwszy sposób celebracji obrzędu przypada w momencie, gdy ma być sprawowany chrzest. Drugi zaś wtedy, kiedy nie sprawuje się sakramentu chrztu. W niniejszym opracowaniu omawiamy

obrzęd błogosławieństwa, kiedy ma być sprawowany chrzest, uwzględniamy jednak różnice, jakie występują w drugiej formie obrzędu.

1. OBRZĘDY WSTĘPNE

Podczas liturgicznej procesji wejścia, śpiewa się Litanię do Wszystkich Świętych. Wstawiennictwo Kościoła Chwały ma bowiem dla wspólnoty wierzących duże znaczenie duchowe. Błogosławieni Ojca otrzymali już zbawienie wieczne, które jest celem tej pielgrzymiej drogi. W czasie przyjmowania sakramentu chrztu otwiera się ona dla nowego człowieka podczas jego zanurzenia w źródle wody żywej, tryskającej ku życiu wiecznemu.

Błogosławieństwo tu omawiane, jak każde błogosławieństwo, najpierw służy uwielbieniu Boga, a później budowie, wzrostowi i umocnieniu wspólnoty. Osoby ochrzczone są bowiem poświęcone Bogu i wchodzą mocą chrztu w powierzone sobie odpowiednie zadania. Mają udział w celebracji życia, śmierci i zmartwychwstania Chrystusa. W ten sposób można powiedzieć, że błogosławieństwo nowego źródła staje się zewnętrznym znakiem włączenia wszystkich wierzących w Chrystusa.

Unoszący się z kadzielnicy dym, który towarzyszy procesji wejścia, potwierdza jedność całego Kościoła pielgrzymującego i Kościoła Chwały. Jak czytamy w Apokalipsie, jest zewnętrznym znakiem modlitwy świętych przed tronem Boga. Jest to modlitwa wstawiennicza i prośba o Boże błogosławieństwo dla zgromadzonej w określonym celu wspólnoty wierzących.

W liturgii obrzędów wstępnych wyraźnie zaznacza się trynitarna formuła pozdrowienia, która wskazuje na obecność wszystkich Trzech Osób Bożych w obrzędzie. Tak wyraża się też otwartość Boga, Jego niezmierna miłość, obfita łaska i dar jedności dla wszystkich, którzy gromadzą się we wspólnocie wiernych.

Przygotowanie zgromadzonych do udziału w obrzędzie odbywa się w formie pouczenia, które podkreśla znaczenie i wartość sakramentu chrztu świętego. Proponowany tekst wprowadzenia, brzmi następująco:

Drodzy bracia i siostry, będziemy uczestniczyć w radosnym obrzędzie. Pobłogosławimy bowiem dzisiaj nowe źródło chrzcielne i udzielimy tym wybranym sakramentu odrodzenia, aby dostąpili Bożego miłosierdzia i stali się członkami Kościoła, ludu nabytego przez Boga na własność; aby zjednoczyli się z Chrystusem, Pierworodnym spośród wielu braci; aby otrzymali Ducha przybrania i jako dzieci Boże mogli się modlić do Ojca, który jest w niebie.

Wprowadzenie wyraźnie wskazuje okoliczność zgromadzenia żywej wspólnoty Kościoła. Jest nią udział w radosnym obrzędzie błogosławieństwa nowego źródła. Po błogosławieństwie chrzcielnicy dokona się włączenie do Kościoła wybranych, aby zjednoczyli się z Chrystusem i stali się członkami jego Ciała. To zjednoczenie obfituje w Bożą łaskę. Pozwala ona dzięki Duchowi przybrania modlić się ochrzczoneym do Ojca, o wszelkie błogosławieństwo i łaskę w ich życiu.

Obrzędy wstępne kończy modlitwa, poprzedzona zachętą i chwilą liturgicznego milczenia. W tym czasie, każdy może wypowiedzieć w ciszy swego serca to, co w modlitwie przewodniczący liturgii wyrazi słowami:

*Boże, Ty przez sakrament odrodzenia pomnażasz liczbę swoich przybranych dzieci. Spraw, aby wszyscy, którzy odrodzą się w tym zbawczym źródle, życiem i postępowaniem wielbili Twoje imię i pomnażali świętość Kościoła – Matki.
Przez Chrystusa Pana naszego.*

Modlitwa ta skierowana jest *do Boga Ojca*, który przez misterium sakramentu odrodzenia *nieustannie pomnaża liczbę swoich dzieci* – rodzi je *w łonie świętej Matki – Kościoła*. To odrodzenie sprawia, że życie przybranych dzieci Bożych zostaje odmienione. *Skutki* tej przemiany stają się *widoczne w ich życiu i postępowaniu*. Uzewnętrzniają się także we wdzięczności Bogu i *uwielbieniu Jego imienia*.

2. OBRZĘDY PRZYJĘCIA KANDYDATÓW DO CHRZTU

Kościół, otrzymawszy misję głoszenia Ewangelii i udzielania chrztu, zawsze uważał, że według słów Pańskich: „Jeśli się ktoś nie odrodzi z wody i Ducha Świętego nie może wejść do Królestwa Bożego”. Dlatego w trosce o powiększenie rodziny dzieci Bożych sprawuje obrzęd przyjęcia, mając na względzie to, że przyjęte dzieci czy dorośli wychowywani byli w chrześcijańskiej wierze, która zmierza do poznania planu Bożego w Chrystusie, by w końcu móc swoim życiem potwierdzić wiarę, w której zostali ochrzczeni.

Po modlitwie rozpoczyna się przyjęcie kandydatów¹. Opuszcza się go, gdy sprawuje się obrzęd błogosławieństwa bez sprawowania sakramentu chrztu.

Szafarz na początku zwraca się do rodziców dziecka lub do dorosłego kandydata z zapytaniem o imię². Kandydat nie jest bowiem kimś anonimowym, jako osoba zdobywa prawa i obowiązki w społeczności Kościoła³.

Dialog prowadzony między szafarzem a rodzicami i chrzestnymi dotyczy prezentacji kandydatów do chrztu oraz złożenia zobowiązań przez rodziców i chrzestnych. Przyjmują oni na siebie obowiązek chrześcijańskiego wychowywania kandydata i umacniania go w wierze. Obrzęd jest zwięzły i niezwykle wymowny. Zarówno szafarz, jak i rodzice i chrzestni w imieniu wspólnoty chrześcijańskiej czynią znak krzyża na czole kandydata. Ten znak krzyża wyraża radość przyjęcia do wspólnoty chrześcijańskiej. Jednocześnie zamyka on pierwszą część obrzędu⁴.

¹ *Księga błogosławieństw* w punkcie 849 odsyła do *Obrzędów chrztu dzieci lub dorosłych*.

² Por. *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1988; *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1992.

³ S. Czerwik, *Sakrament chrztu*, Katowice 1973, s. 85.

⁴ Por. B. Nadolski, *Liturgika*, t. 3, Poznań 1989–1992, s. 41.

Po raz pierwszy znak Chrystusa Zbawiciela zostaje przyjęty przez kandydata. Nie można pomyśleć o innym geście niż właśnie znak Jezusa Chrystusa – Zbawiciela, do którego wspólnota należy i która nazywa się Jego imieniem.

3. WYBRANE TEKSTY LITURGII SŁOWA

Słowo Boże podczas sprawowania obrzędu błogosławieństwa jest podobne do tego, jakie stosujemy przy sprawowaniu chrztu świętego⁵.

W *Księdze błogosławieństw* znajdujemy odsyłacz do *Księgi obrzędów chrztu dzieci*, która proponuje jedno lub dwa czytania, wybrane ze Starego i Nowego Testamentu⁶.

Teksty ze Starego Testamentu

Proponowane czytania ze Starego Testamentu ukazują wartość i symbolikę wody, która daje życie i oczyszcza. Głęboka symbolika tekstu modlitwy błogosławieństwa nowego źródła chrzcielnego, która zwraca uwagę, na Naród Wybrany, który szczególne znaczenie przypisywał właśnie wodzie, odnosi się do symbolu życia i pomyślności. Od wody bowiem było uzależnione życie i urodzaj. Wyraźnie to widać przy porównaniu urodzajnej gleby i pustyni. Innym znaczącym obrazem jest tu woda, wypływająca ze świątyni. Dokądkolwiek ona dotrze, wszystko pozostawi przy życiu i wszystko zostanie uzdrowione⁷.

Przykładem obrazującym tę symbolikę jest lektura z Księgi proroka Ezechiela:

Tak mówi Pan: „Zbiorę was spośród ludów, zbiorę was ze wszystkich krajów i przyprowadzę was z powrotem do waszego kraju, pokropię was czystą wodą, abyście się stali czystymi, i oczyszczę was z wszelkiej zmyy i od wszystkich waszych bożków. I dam wam serce nowe, i ducha nowego tchnę do waszego wnętrza, odbiorę wam serce kamienne, a dam wam serce z ciała. Ducha mojego chcę tchnąć w was i sprawić, byście żyli według mych nakazów i przestrzegali przykazań, i według nich postępowali. Wtedy będziecie mieszkac w kraju, który dałem waszym przodkom, i będziecie moim ludem, a Ja będę waszym Bogiem” (Ez 36, 24–28).

W studium biblijnym bierzemy jako pomoc, znaczące wyrażenia, które w czasie analizy przybliżą nam wybrany tekst.

Wyrocznia Ezechiela, proroka – kapłana, określa bliżej i motywuje zbawczą ingerencję Boga w życie swego ludu, który źródło prawdziwego życia, znajduje w Nim samym. Wybawienie to jest rzeczywistym darem łaskowości Jahwe. Dzięki specjalnej Jego dobroci następuje gruntowne wewnętrzne odrodzenie.

⁵ Por. *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, a także *Obrzędy chrztu dzieci*.

⁶ Wj 17, 3–7; Ez 36, 24–28; 47, 1–9.12; Rz 6, 3–5; 8, 28–32; 1 Kor 12, 12–13; Ga 3, 26–28; Ef 4, 1–6; 1p. 2, 4–5.9–10; Mt 22, 35–40; 28, 18–20; Mk 1, 9–11; 10, 13–16; 12, 28b–34; J 4, 5–14; 6, 44–47; 7, 37b–39a; 9, 1–7; 15, 1–11; 19, 31–35.

⁷ Por. Ez 47, 1–9.12.

Bóg wyraża swoją troskę o lud słowami proroka: *Zbiorę was, przyprowadzę, pokropię czystą wodą, abyście stali się czystymi i oczyszczę* (Ez 24, 36). Należy zwrócić uwagę na pewną kolejność dzieł dokonywanych przez Boga względem wybranych. Najpierw mówi o zgromadzeniu rozproszonych⁸. Podobnie jak Pasterz gromadzi owce, tak Bóg gromadzi swój lud⁹. Przyprowadza go do owczarni, gdzie jest bezpieczny, a przez obmycie wodą oczyszcza z wszelkiego brudu.¹⁰ Bóg dokonuje tego poprzez obmycie swojego ludu wodą czystą. Nie jest to zwykła woda, codzienna, ta woda ma moc oczyszczania z wszelkiej zmazy wszystkich, którzy pojęli łaskę wiary.

Po zgromadzeniu i oczyszczeniu ludu, dokonuje się jego przemiana. Bóg mówi: *Dam wam serce nowe, z ciała, odbiorę serce kamienne* (Ez 26). W tym wyrażeniu uwidatnia się stwórcze dzieło oraz jego Stwórcy. Bóg dokonuje zmiany w życiu człowieka w takim stopniu, że potrafi utworzyć nowego człowieka¹¹, prawdziwie żyjącego, przemieniając serca kamienne na serca z ciała¹².

Bóg dokonuje swych dzieł mocą Ducha Świętego. Mówi: *Ducha mojego tchnę, abyście żyli* (Ez 36, 27), Ducha, który w wierzących obiera sobie przybytek i sprawia, że będą żyli według Bożego prawa. Duch Święty jest podstawą wewnętrznej przemiany wszystkich wiernych. Napelnieni Duchem Świętym ochrzczeni odnajdują drogę *nakazów i przykazań, by według nich postępować* (Ez 36, 27). Doprowadza to do zmiany ich mentalności i sposobu bycia, do czego oczywiście pobudza ich wiara i odpowiedź na Słowo Boże, wiąże się to z zerwaniem z przeszłością i zwróceniem się ku przyszłości całkowicie nowej¹³.

Owoce takiego odrodzenia jest powrót do żyznej ziemi Bożych obietnic na zawsze. Bóg mówi: *Będziecie mieszkać* (Ez 36, 28). Ten punkt patrzenia na zbawczą ingerencję Boga jest przekazaną objawioną racją tajemnicy odkupienia, dokonanej później przez Chrystusa. Naród wybrany doskonale wiedział, czym jest tułaczka. Możliwość osiedlenia się, posiadania własnego domu jest sprawą ogromnej wagi. W domu można odnaleźć poczucie bezpieczeństwa, stanowi przyczółek i twierdzę obronną przed wrogami¹⁴.

Bóg, wypełniając swe dzieło, posuwa się jeszcze dalej. Będzie sprawował opiekę nad Izraelem. *Będziecie moim ludem, a Ja będę waszym Bogiem* (Ez 36, 28). To stwierdzenie jest wyrazem bezgranicznej miłości Boga do człowieka. Jest to jednocześnie niewątpliwa zapowiedź dzieła zbawienia i odkupienia, które dokona się w Chrystusie.

⁸ Por. Łk 13, 34b. Ile razy chciałem zgromadzić twoje dzieci, jak ptak swoje pisklęta pod skrzydła.

⁹ Por. przypowieść o dobrym Pasterzu, J 10, 16.

¹⁰ Jest to wyraźna aluzja względem zgromadzenia uczestniczącego w obrzędzie błogosławieństwa nowego źródła chrzcielnego.

¹¹ To wyrażenie jest porównaniem starego człowieka – Adama do nowego człowieka – Chrystusa.

¹² Należy pamiętać, że serce uważano w Biblii za siedlisko uczuć miłości i miłosierdzia, siedlisko myśli i całej osobowości człowieka.

¹³ A. Durak, *Chrześcijańskie wtajemniczenie dorosłych drogą do miłości*, Warszawa 1991, s. 15.

¹⁴ Por. także Ps 127 (126).

Teksty z Nowego Testamentu

Teksty Nowego Testamentu proponowane przy obrzędzie zawierają naukę Chrystusa, stanowiącą dopełnienie Starego Testamentu. Przekazują one przyjmującym chrzest pouczenia, nawiązując do przykładu Jezusa, przyjmującego chrzest od Jana. Zawsze jednak ukazują wartość chrztu zanurzającego nas w śmierci Chrystusa i Jego zmartwychwstaniu. Wybrany przez nas z obrzędu tekst, brzmi następująco:

Gdy *Jezus umarł*, ponieważ *był to dzień Przygotowania*, aby zatem ciała nie pozostały na krzyżu w szabat, ów bowiem dzień szabatu był wielkim świętem, Żydzi prosili Piłata, aby ukrzyżowanym połamano golenie i usunięto ich ciała. Przyszli więc żołnierze i połamali golenie tak pierwszemu, jak i drugiemu, którzy z *Nim* byli ukrzyżowani. Lecz gdy *podeszli do Jezusa* i zobaczyli, że *już umarł*, nie łamali Mu goleni, tylko *jeden z żołnierzy włócznią przebił Mu bok* i natychmiast *wyłynęła krew i woda*. *Zaświadczył* to ten, który *widział*, a *świadectwo* jego *jest prawdziwe*. On wie, że *mówi prawdę*, *abyście* i wy *wierzili* (J 19, 30b–35).

W perykopie ewangelicznej poniższe wyrażenia stają się najgłębszą treścią misterium męki i śmierci Jezusa.

Posłannictwo Ojca wykonało się. *Jezus umarł, a był to dzień Przygotowania* (J 19, 30b–31). Najwyraźniej zbieżność czasowa z faktem, iż był dzień Przygotowania do obchodów święta Paschy, uwytłumacza charakter paschalny męki Jezusa. Mówi o wypełnieniu się Starego Testamentu w życiu i śmierci Jezusa Chrystusa.

Dołączenie w opisie wzmianki o złoczyńcach, którzy z *Nim* byli ukrzyżowani (J 19, 32b) jest ukazaniem wspólnoty z Ukrzyżowanym. To wyrażenie wydaje się wskazywać na chrzest. Jest on przecież zanurzeniem w męce i śmierci Chrystusa, a więc udziałem w Jego krzyżu, by wraz z Nim powstać do nowego życia¹⁵.

Śmierć krzyżowa przypieczętowała zatem całe dzieło odkupienia. Następuje rutynowa praktyka urzędowego stwierdzenia faktu śmierci: *podeszli do Jezusa i zobaczyli, że już umarł* (J 19, 33). Odwieczne rozporządzenie Ojca sprawiło, że pluton egzekucyjny nie dopełnił względem Jezusa swych czynności. W ten sposób spełnił się najgłębszy sens Pisma, dotyczący baranka ofiarowanego w dniu Paschy. *Jeden z żołnierzy włócznią przebił Mu bok* (K 19, 34a). Cios żołnierza, chociaż zadany w innym celu, otwiera szeroko strumień zbawczych łask.

Z przebitego boku *wyłynęła krew i woda* (J 19, 34b). Są one symbolami obfitości i miłości nowej ery zbawienia. Krew dodaje realizmu. Łączy niejako starotestamentalne ofiary krwawe z ofiarą krzyża. Woda natomiast nabiera nowego znaczenia, nadając ofierze duchowy profil miłości¹⁶.

Obecność przy Chrystusie w czasie Jego męki i śmierci pociąga za sobą obowiązek świadectwa. O tym wszystkim *zaświadczył, który widział, a świadectwo jest prawdziwe* (J 19, w. 35). Wyrażenie „który widział”, należy tu szczególnie podkreślić. Stanowi ono swego rodzaju wprowadzenie do błogosławieństwa tych,

¹⁵ Por. *II Modlitwa Eucharystyczna* oraz *Obrzędy chrztu dzieci*, s. 34.

¹⁶ Por. *Prefacja o Najświętszym Sercu Pana Jezusa*, nr 48, MR, s. 203*.

którzy „nie widzieli, a uwierzyli”. Ten, który widział *mówi prawdę, abyście i wy wierzyli* (J 19, 35b). Jest to wskazanie dla wszystkich, którzy pragną zbliżyć się do Chrystusa i mieć dostęp do źródła wytryskującego z boku Chrystusa. W ten sposób poprzez słuchanie i świadectwo rodzi się wiara¹⁷.

4. BŁOGOSŁAWIENSTWO NOWEGO ŹRÓDŁA

Teksty Liturgii Słowa pozwalają nam dojrzałej spojrzeć na modlitwę błogosławieństwa nowego źródła chrzcielnego, która następuje po wprowadzeniu przewodniczącego liturgii:

Boże, *Stwórcu świata i Ojcze wszystkich ludzi, dziękujemy Ci, że pozwalasz nam uroczyście pobłogosławić to źródło, z którego płynie zbawienie Twojego Kościoła. Jak po grzechu zamknęła się przed ludźmi brama raju, tak tutaj otwiera się dla nich brama duchowego życia Kościoła. Ci, którzy przychodzą na świat skażeni brudem grzechu pierwородnego, przez obmycie w tej kąpieli stają się czysti i nieskażeni. Strumienie tej wody oczyszczają ich z grzechów i bogactwem cnót użyźniają ich dusze. Stąd tryska woda, która wypływa z przebitego boku Chrystusa, zaspokaja wszelkie pragnienie i daje życie wieczne. Tutaj zapala się pochodnia wiary, której święty płomień rozprasza ciemności umysłu i odslania odrodzonym niebieskie tajemnice. Wierzący, zanurzeni w tej wodzie, jednoczą się z Chrystusem w Jego śmierci i razem z Nim powstają do nowego życia.*

Prosimy Cię, Boże, *ześlij na tę wodę płodną moc Ducha Świętego. Jak On osłonił Maryję Dziewicę, aby zrodziła Pierwородnego Syna, tak niech zapłodni łono Kościoła Oblubienicy, aby jako matka zrodził dla Ciebie, Ojcze, wiele dzieci i mieszkańców nieba.*

Spraw, Panie, niech ci, którzy odrodzą się z tego źródła, czynami potwierdzają to, co przyrzekać będą przez wiarę; niech życiem okazują godność, którą otrzymają mocą Twojej łaski. Chociaż pochodzą z różnych narodów i stron świata, niech po obmyciu w tym życiodajnym źródle staną się braćmi żyjącymi w miłości i wzajemnej zgodzie. Niech jako dzieci naśladowują dobroć Boga Ojca, jako uczniowie strzegą słów Chrystusa Nauczyciela, niech głos Ducha Świętego rozbrzmiewa w nich jak w świątyni. Niech będą świadkami Ewangelii i wykonawcami sprawiedliwości. Niech mocy Chrystusowego Ducha poddadają doczesną wspólnotę ludzi, a kiedyś staną się mieszkańcami wiecznego Jeruzalem.

Przez Chrystusa Pana naszego. Amen.

Z niniejszego tekstu modlitwy błogosławieństwa nowego źródła chrzcielnego wybraliśmy następujące wyrażenia syntagmatyczne:

- Stwórcu, Ojcze wszystkich ludzi
- dziękujemy Ci, że pozwalasz pobłogosławić to źródło
- płynie zbawienie
- po grzechu zamknęła się brama raju
- tutaj otwiera się brama życia Kościoła
- skażeni brudem grzechu pierwородnego, przez obmycie kąpieli stają się czysti
- Strumienie oczyszczają z grzechów użyźniają ich dusze

¹⁷ Por. Jan Paweł II, Encyklika *Veritatis splendor*, Watykan 1993, s. 5.

- tryska woda z przebitego boku Chrystusa
- zaspokajają pragnienie i dają życie
- zapala się pochodnia wiary
- płomień rozprasza ciemności i odsłania tajemnice
- zanurzeni w wodzie, jednoczą się z Chrystusem w Jego śmierci
- powstają do nowego życia
- ześlij na wodę płodną moc Ducha Świętego
- osłonił Maryję aby zrodziła
- zapłodni łono Kościoła Oblubienicy, aby jako matka zrodził dzieci mieszkańców nieba
- Spraw, odrodzą się źródła, potwierdzają przyrzekać
- życiem okazują godność, mocą łaski
- po obmyciu w życiodajnym źródle staną się braćmi w miłości zgodzie
- naśladowają dobroć Ojca
- uczniowie strzegą słów Nauczyciela
- głos w nich
- będą świadkami, wykonawcami
- mocy Ducha poddają wspólnotę ludzi, staną się mieszkańcami Jeruzalem

Syntagmy stanowią nieodzowną pomoc w analizie. Ze względu na wielość tematów i treści oraz porównań biblijnych między wydarzeniami zbawczymi, a także w odniesieniu do celebrowanego wydarzenia i jego przyszłych owoców, omawiamy je według podanej kolejności. W poszczególnych akapitach wyodrębniamy je kursywą.

Modlitwa błogosławieństwa jest punktem kulminacyjnym obrzędu błogosławieństwa nowego źródła chrzcielnego. W swojej treści odnosi się do starotestamentalnych działań Bożych, jak również dzieł z czasów Nowego Testamentu. Obejmuje także te dzieła Boże, które dokonują się wobec uczestniczących w obrzędzie.

Zgodnie ze strukturą modlitwy następuje inwokacja. Adresatem modlitwy jest Bóg *Stwórca i Ojciec wszystkich ludzi*. Znana teologiczna, praktyczna zasada przypisywania poszczególnym osobom boskim szczególnych dzieł, jak np. dzieła stwórczego – Bogu Ojcu, odkrywa i ukazuje nam Stwórcę wszystkiego, ze wskazaniem szczególnego, najdoskonalszego dzieła, jakim jest człowiek. Źródłem istnienia człowieka jest Bóg, jednakże źródłem życia w Bogu dla wierzących jest sakrament chrztu świętego. Dlatego obrzęd błogosławieństwa nowego źródła jest ukazaniem i przybliżeniem tej wielkiej tajemnicy bliskości między człowiekiem a Bogiem, której symbolem jest nowe źródło chrzcielne.

W tym konkretnym kontekście możemy zrozumieć, dlaczego modlitwa utrzymana jest w tonacji dziękczynienia. Dziękujemy bowiem Bogu za wielkie dary Jego dobroci i miłości, zwłaszcza za to, że *pozwała pobłogosławić nowe źródło*. To przyzwolenie wskazuje na podjętą przez Boga inicjatywę zbawczą względem człowieka, mimo iż grzech przerwał jedność i harmonię, jaka była na początku stworzenia. Tym bardziej w sprawowanym obrzędzie uwydatnia się

przywrócona jedność i godność dzieci Bożych, gdy w później sprawowanym sakramencie chrztu dokona się duchowe zrodzenie dzieci Boga.

Nowe źródło chrzcielne staje się dla wspólnoty miejscem mocy, odrodzenia i nowego życia – stąd *plynie zbawienie* Kościoła. W tym miejscu nasuwają się obrazy biblijne, które analizowaliśmy wcześniej. Obraz wody wypływającej ze świątyni, która utrzymywała przy życiu i uzdrowiała wszystko dokądkolwiek dotarła. Tak i woda chrztu jest nośnikiem zbawienia dla Kościoła – wspólnoty ludzi wierzących.

Grzech oddalił człowieka od Boga i sprawił, że *zamknęła się brama raju*. Biblijna brama utraconego raju oraz symbole cherubów i miecza o połyskującym ostrzu, umieszczonego w bramie, akcentują bezwzględną niemożność powrotu o własnych, ludzkich siłach do pierwotnego stanu szczęścia oznaczonego obrazem raju.

Wskazując na źródło oraz porównując obrazy wypływającej wody i zamkniętej bramy, można śmiało powiedzieć, iż to właśnie *tutaj otwiera się brama życia Kościoła*.

Określenie grzechu jako brudu, zmyś sprawia, że symbol wody staje się czytelny, jako obmywający z tej zmyś grzechu. Jednocześnie woda jest nośnikiem życia. Synonimiczność wody i życia stanowi zasadniczy element ukazujący znaczenie chrztu¹⁸. Zanurzenie w wodzie powoduje oczyszczenie i odrodzenie w Chrystusie, który jest źródłem wody żywej.

Odrodzeni ze źródła wody i z Ducha z *Chrystusem powstają do nowego życia*. To źródło wody żywej, którym jest Chrystus, jest źródłem wytryskującym ku życiu wiecznemu.

Łono Kościoła, porównane do niepokalanego łona Najświętszej Maryi Panny i objęte tym samym działaniem mocy Ducha Świętego, sprawia, że odrodzeni z tego źródła, narodzili się dla Boga w Kościele jako dzieci światłości. W słowach modlitwy znajdujemy tekst, który można odnieść do śpiewanego w Wigilię Paschalną *Orędzia Wielkanocnego*, które jest wysławianiem Chrystusa – niegasnącego Światła rozpraszającego ciemności nocy. Płonący paschał to *zapalona pochodnia wiary. Jej płomień rozprasza ciemności*.

Konstrukcja modlitwy błogosławieństwa kierując modły do Ojca przez Chrystusa, ukazuje dziękczynienie Kościoła i prośbę wspólnoty. Dotyczy ona zarówno przedmiotu, jakim jest woda, która ma oczyszczać i odradzać, jak również podmiotu, jakim są ci wszyscy, którzy korzystając z tego źródła, będą dostępowali łaski chrztu.

Do uznania pozostawiono wykonywanie po błogosławieństwie śpiewu o charakterze chrzcielny lub antyfony, wyrażających radość i będących uwielbieniem Boga.

Nad wodą rozbrzmiewa głos Ojca,
jaśniej chwała Syna,
a miłość Ducha Świętego daje życie.

¹⁸ Por. teksty biblijne opisujące działanie zbawcze Boga, np. opis potopu, obmycie Naamana, cytowany fragment z Księgi Ezechiasza, w NT – obmycie i uzdrowienie jako wyzwolenie od kary za grzech.

Ta krótka antyfona w sposób bardzo syntetyczny i przejrzysty ukazuje obrazowo udział wszystkich trzech Osób Bożych w obrzędzie. Widoczne są także w tekście owoce działania Bożego: chwała, miłość i nowe życie.

Następnie przewodniczący liturgii, jeśli jest to przewidziane, okadza źródło. Symbolikę kadzidła opisano już przy omawianiu obrzędów wstępnych. Należy jednak dodać, że to właśnie kadzidło wyraża tajemnicę śmierci, miłości i ofiary. W Piśmie Świętym czytamy, że takie są modlitwy świętych, jak dym kadzidła, bezinteresowne, wielbiące Boga i Jego wielkość. Jeżeli jednak nie sprawuje się sakramentu chrztu, to nie okadza się źródła, lecz dokonuje się obrzędu pokropienia wierznych wodą pobłogosławioną, zaczerpniętą z nowego źródła. Ten obrzęd jest okazją do odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych i wyznania wiary w Trójjedynego Boga.

5. OBRZĘDY ZAKOŃCZENIA

Na zakończenie obrzędu odmawiana jest modlitwa wspólna. Poszczególne wezwania mają formę anamnestyczno-błagalną. Jeśli zaś w czasie obrzędu nie sprawuje się chrztu, to zakończeniem modlitwy wspólnej jest wprowadzenie do modlitwy Pańskiej. Następuje modlitwa *Ojcze nasz*, po której zakończeniu przewodniczący odmawia modlitwę końcową:

Boże, Ty sprawiasz, że dzięki obmyciu wodą przechodzimy ze śmierci do życia. Daj, niech ci, którzy w tej chrzcielnicy zostaną złączeni z Chrystusem w Jego śmierci, będą uwolnieni od grzechów i razem z Nim powstaną z martwych, obleczeni nieskalaną szatą nieśmiertelności. Przez Chrystusa, Pana naszego.

Ta modlitwa, skierowana do *Boga* Ojca, ma charakter błagalny. Dotyczy ona przewidzianych zbawiennych skutków dla korzystających z owoców męki Chrystusa. *Przejdźcie ze śmierci do życia* jest wspomnieniem zamkniętej starotestamentalnej bramy raju, która w chrzcie otwiera się szeroko dla wierzących. *Złączenie* przez chrzest z *Chrystusem w Jego śmierci* daje błogosławioną nadzieję *powstania z martwych i nieśmiertelności*.

Obrzęd błogosławieństwa nowego źródła chrzcielnego kończy się udzieleniem zgromadzonemu Kościołowi błogosławieństwa. Może ono odbyć się w trynitarniej formie, ze szczególnym uwzględnieniem ojców dzieci, matek i samych dzieci. Taka formuła przewidziana jest wówczas, gdy błogosławieństwo nowego źródła połączone jest ze sprawowaniem chrztu świętego. Po modlitwie końcowej następuje błogosławieństwo i pieśń końcowa.

Kościół daje dowód swej wiary przez błogosławieństwo znakiem zbawienia w Chrystusie – krzyżem.

Po błogosławieństwie można wykonać pieśń. Wskazana jest pieśń paschalna lub dziękczynna, np. *Magnificat* – dziękczynienie Bogu za wielkie rzeczy, które nam uczynił.

WYBRANE TREŚCI TEOLOGICZNO-LITURGICZNE BŁOGOSŁAWIEŃSTWA NOWEGO ŹRÓDŁA CHRZCIELNEGO

Po omówieniu celebracji, przedstawiamy teologiczno-liturgiczne treści wynikające z analizy obrzędu. Spróbujemy ukazać, jak prezentowane tu treści błogosławieństwa korelują ze Słowem Bożym i wpadają jak ziarno w serce człowieka¹⁹.

Słownik treści teologiczno-liturgicznych, który został zamieszczony na końcu niniejszego artykułu, umożliwia przedstawienie omawianego obrzędu błogosławieństwa w jego dynamicznym aspekcie treści teologiczno-liturgicznych. Według intensywności powtarzających się w słowniku treści wyrażen, za najobszerniej reprezentowane teologiczne wymiary błogosławieństw trzeba uznać, wymiar: trynitarny, antropologiczny, eklezjalny i ekonomiczno-zbawczy. Naszą uwagę koncentrujemy na przedstawieniu wymiaru trynitarnego i antropologicznego.

1. OBRAZ BOGA

Sprawowanie obrzędu błogosławieństwa chrzcielnicy należy do całej wspólnoty Kościoła. Kościół bowiem jest żywym organizmem utworzonym przez Boga. Bóg, od którego pochodzi wszelkie błogosławieństwo, pozwala, by ludzie jako wspólnota Kościoła błogosławili Jego imię. Kościół jest mistycznym Ciałem Chrystusa, którego On jest Głową. Pouczony nakazem Zbawiciela, czerpie od swego Założyciela moc i łaskę, dzięki którym sam staje się błogosławieństwem dla świata. Ponadto Kościół jest świątynią Ducha Świętego, który w Nim zamieszkuje i działa, uświęcając Go. Mocą Ducha Świętego Kościół wyraża swoją posługę względem ludzi i świata. Wzywa ludzi do wielbienia Boga, zaprasza do modlitwy o Jego opiekę, zachęca do zasługiwania świętym życiem na Jego miłosierdzie²⁰.

Choć w omawianym przez nas błogosławieństwie znajdujemy niewiele bezpośrednich odniesień do Trójcy Przenajświętszej w modlitwach czy w Liturgii Słowa, to jednak każde zgromadzenie liturgiczne dokonuje się w imię Boga w Trójcy Jedynego i w to samo imię następuje jego rozesłanie. Nie można zatem nie zauważyć, że w liturgii błogosławieństwa uczestniczą przede wszystkim trzy Osoby Boskie²¹.

¹⁹ Por. A. Durak, *Treści uczestnictwa we mszy świętej w świetle formuł eucharystycznych Mszału Rzymskiego dla diecezji polskich*, Piła 1992, s. 109.

²⁰ Por. WTP, nr 9. Odnosząc się do nauki Ojców Kościoła i dokumentów Soboru Watykańskiego II, w tej części Wprowadzenia zostaje przedstawiona wartość i sens błogosławieństw w życiu Kościoła.

²¹ Por. A. M. Triacca, *Nuovo dizionario di liturgia*, Roma 1984, s. 118, a także A. Cecchinato, *Celebrare la confermazione*, Padova 1987, ss. 246–249; oraz A. Durak, *Treści uczestnictwa...*, s. 81.

W wybranym przez nas formularzu błogosławieństwa najczęściej zwracamy się do Boga²². Jeszcze bardziej przybliży nam Boga fakt, że jest On naszym Ojcem²³. Treści teologiczne tych wyrażeni odnoszą się do przejawów działania Boga względem człowieka. Odnoszą się one do Boga Trójjedynego i dotyczą Jego atrybutów jako Boga miłosierdzia²⁴ i Boga pokoju²⁵. Łaska Boża sprawia, że człowiek zostaje przyjęty do wspólnoty Kościoła i dzięki temu może uczestniczyć w życiu wspólnoty i w życiu Boga²⁶. Nieustannie musi on wzrastać i umacniać się tą mocą łaski. W ten sposób człowiek jest zdolny do uczestniczenia w kulcie i do oddawania Bogu czci²⁷. Dzięki Bożej łasce człowiek zbliża się do Boga, przystępując do Niego, jako do Źródła Wszelkiego Błogosławieństwa. To we wspólnocie Kościoła wierzący spotykają Boga łaski w konkretnych przejawach Jego działania. Dokonują się one poprzez zbawczą interwencję poszczególnych Osób Boskich.

Swoją odpowiednią rolę spełnia Syn Boży działający przez Słowo i obecny jako dar Ojca w sakramentach, które są owocem Misterium Paschalnego. Kościół czerpie z tego daru zwłaszcza w sakramencie Eucharystii, który następnie przetwarza jego działanie, tak iż staje się On błogosławieństwem dla świata. Jako powszechny sakrament zbawienia, Kościół dokonuje dzieła uświęcenia, wraz z Chrystusem Głową, w Duchu Świętym, wielbiąc Ojca. Duch Święty nadaje dynamiczności całości działań Kościoła, a Kościół, realizując swoją posługę, czyni to wszystko mocą Ducha Świętego.

Trzeba zauważyć, że błogosławieństwo jest dziełem nie tylko samego Ojca, ale wszystkich Osób Boskich, a więc i Syna i Ducha Świętego²⁸. W celu pełniejszego przedstawienia obrazu Boga zaprezentujemy w kolejności obraz poszczególnych Osób Bożych. Przejawy Ich obecności i działania składają się w całość zbawczego działania Boga względem człowieka. Człowiek bowiem jest nie tylko najdoskonalszym dziełem stwórczym Boga, ale przede wszystkim podmiotem Jego zbawczego działania.

²² Por. LSCh, nr 850, MCh, nr 853, MWCh, nr 848.

²³ Por. MCh, nr 853.

²⁴ Ubogaceniem tematu miłosierdzia, odnoszącym się do wymiaru antropologicznego, jest dzieło A. Benninga, *Über den Trost. Ein Essay zur Anthropologie und Theologie des Trostes*, Lönningen 1990, s. 17–35.

²⁵ Tamże, por. także K. Becker, *Der Gott der Hoffnung und der Freude*, Freiburg–Basel–Wien 1976, s. 65, gdzie autor pisze na temat korelacji atrybutów Bożych.

²⁶ Por. KK, nr 48.

²⁷ Por. J. A. Jungmann, *Sprawowanie liturgii. Postawy i historia form liturgii*, Kraków 1992, s. 73. W tej części swojej pracy autor odwołuje się do poglądu reprezentowanego przez G. Söhngena, który mówi o mistycznym porządku żywej obecności uwielbionego Chrystusa przez swego Ducha w Kościele za pomocą słowa i sakramentu. Przyjmuje on porządki „mistyczny”, „eklezyjalny” i „sakramentalny” za równoznaczne. Idąc tym torem myślowym, należy odnieść ten pogląd także do liturgii sakramentaliów, do których należą błogosławieństwa. Są one przecież kontynuacją porządku sakramentalnego.

²⁸ Por. A. Durak, *Teologia błogosławieństw w ogólności*, „Seminare” 13 (1997) 7.

Bóg Ojciec

Wspólnota za pośrednictwem przewodniczącego zwraca się do Boga, Ojca, Pana i Stwórcy. Kościół wzywa pomocy Boga, który jest Ojcem wszystkich ludzi. Tylko On może dopomóc człowiekowi, którego stworzył. Poprzez swe działanie mocą łaski uzdalnia ludzi, by stawali się uczestnikami w dziele świętych. Świadomy udział w błogosławieństwie ma dopomóc człowiekowi w jego drodze do świętości. Na tej drodze, jak wynika z tekstów, nieodłącznym towarzyszem jest sam Ojciec. Asystencja Boga Ojca nie ogranicza się jedynie do Jego zwykłej obecności. W modlitwie błogosławieństwa wspominamy Ojca szczerze zatroskanego o nas²⁹.

Najczęściej Bóg Ojciec jawi się wspólnocie wiernych jako Bóg dobroci³⁰. Ukazanie dobroci Ojca następuje w części anamnetycznej modlitwy. Wyraża się ono w ukazaniu przejawów Bożej dobroci w historii zbawienia. W modlitwie błogosławieństwa nowego źródła chrzcielnego wspomnienie dobroci Boga wieńczy wezwanie do naśladowania dobroci Ojca. Obraz dobroci Boga jest konieczny nie tylko dla człowieka, ale również dla całego stworzonego świata³¹.

Innym, często używanym, atrybutem Boga Ojca jest miłosierdzie. W swojej dobroci i miłości, Bóg staje we wspólnocie jako Ojciec bogaty w miłosierdzie³². Miłosierdzie jest owocem miłości. Ojciec okazuje je wszystkim pokoleniom ludzkim, które strzegą Jego praw i nakazów. Podobnie jak omawiana wcześniej dobroć Boga, miłosierdzie Boże ma być wzorem postępowania człowieka. Ci bowiem, którzy zostali złączeni z Chrystusem i nazwani wybrańcami, winni dążyć do świadczenia miłosierdzia względem bliźnich i uwielbiać miłosierdzie Boga. Boże miłosierdzie jest przedstawiane przede wszystkim podczas Liturgii Słowa. Koreluje ono wyraźnie z Bożą dobrocią³³. Bóg, będąc ich pełnią, zawsze przychodzi z pomocą swojemu ludowi, który tak jak potrafi, każdego dnia stara się świadczyć o Bożym miłosierdziu i Bożej dobroci.

Podczas celebracji liturgii błogosławieństwa zwracamy się w modlitwie także do Boga Świętego³⁴. Wspólnota skierowuje wyznanie świętości do Boga, dając tym samym wyraz najwyższej Jego transcendencji i niedoścignionej doskonałości.

Jak wynika z przedstawionych treści, Bóg Ojciec w liturgii błogosławieństwa chrzcielniczy odgrywa ważną rolę. Jego działanie stanowi swego rodzaju pryncypium w działaniu pozostałych Osób Boskich. Ich rolę w liturgii ukazuje również

²⁹ Por. MCh, nr 853, MWCh, nr 848.

³⁰ Por. MCh, nr 853.

³¹ Okazywanie przez Boga dobroci jest jednym ze sposobów Jego komunikowania się z człowiekiem. Postrzeganie dobroci może odbywać się zewnętrznie lub wewnętrznie. Szerzej na ten temat: T. Schneider, *Znaki bliskości Boga*, Wrocław 1995, s. 7–11.

³² Wymownym obrazem tego jest encyklika Jana Pawła II, *Dives in misericordia*, Roma 1979.

³³ Por. MCh, nr 853.

³⁴ Por. MCh, nr 853. Por. także Jan Paweł II, *Wierzę w Boga Ojca Wszechmogącego*, Watykan 1987, s. 211–215.

Katechizm Kościoła katolickiego, gdy stwierdza: „Ojciec jest uznawany i adorowany jako Źródło i Cel wszelkich błogosławieństw stworzenia i zbawienia; a w swoim Słowie, które dla nas przyjęło ciało, umarło i zmartwychwstało, napelnia nas swoimi błogosławieństwami i przez nie rozlewa w naszych sercach Dar, który zawiera wszystkie dary Ducha Świętego”³⁵.

Syn Boży

Zanim nadeszła pełnia czasu, wtedy gdy Ojciec zesłał swojego Syna na świat, aby nas zbawił, Ojciec udzielał już błogosławieństwa człowiekowi na znak swego miłosierdzia³⁶. Chrystus natomiast, Syn Boga, stał się wypełnieniem woli Ojca. On udzielił ludziom wszelkiego błogosławieństwa duchowego. Chrystus stał się człowiekiem i uznany za człowieka przywrócił nam utracone przez grzech dziecięstwo Boże.

Podczas sprawowania błogosławieństwa chrzcielnicy Jezus staje we wspólnocie wierzących przede wszystkim jako Ten, który jednoczy i gromadzi³⁷. Kiedy Kościół sprawuje błogosławieństwa, Jezus jest obecny pośród swego ludu i w nim działa. On jest Tym, który jednoczy. Kościół, sprawując czynności liturgiczne, gromadzi się w imię swego Założyciela i Głowy.

W obrzędach wstępnych błogosławieństwa nowego źródła chrzcielnego celebrans zwraca uwagę zgromadzonych na owoc zjednoczenia z Chrystusem tych, którzy staną się członkami Kościoła w sakramencie chrztu świętego. Spotykając Chrystusa w tym sakramencie, jednoczą się z Nim w Jego śmierci i wraz z Nim powstają do nowego życia.

Podczas liturgii błogosławieństwa spotykamy Chrystusa nauczającego. Zwłaszcza Liturgia Słowa jest rzeczywistym znakiem nauczającego Chrystusa obecnego w samym Słowie lub w osobie przewodniczącego liturgii. Naucza On nie tylko słowem. Daje nam wzór postępowania przez przykład własnego życia, chociażby przez cierpienie³⁸ i ubóstwo. Jezus staje przed wspólnotą jako niekwestionowany przykład Nauczyciela³⁹.

---

³⁵ Por. KKK, nr 1082. Takie ukazanie działania Boga wskazuje na ekonomię sakramentalną w dziele zbawczym. Osiągnięcie przez człowieka zbawienia, którego Źródłem i Celem jest Ojciec, wymaga współdziałania Syna i Ducha Świętego. To wskazanie potwierdza podwójny charakter celebracji liturgicznych także i błogosławieństw: działanie zbawcze Boga i współdziałanie w tym dziele człowieka.

³⁶ Por. WTP, 1.

³⁷ Por. OWCh, nr 847, MCh, nr 853, OZCh, nr 874.

³⁸ Por. LSCh, nr 850.

³⁹ Funkcja gromadzenia odnosi się do celowości wspólnoty. Chrystus gromadzi po to, aby nauczać. Często w liturgii błogosławieństw spotykamy Jezusa Nauczyciela, por. MCh, nr 853.

Duch Święty

Duch Święty, który napełnił Apostołów przebywających w Wieczerniku, od owej chwili nie przestaje sprawować opieki nad Kościołem. Staje On u początku życia wspólnoty Kościoła i każdego człowieka. Podobnie jak podczas celebracji sakramentalnych, tak i w czasie sprawowania błogosławieństwa chrzcielniczy, przeżywanie Misterium Boga Ojca i Syna jest dziełem Ducha Świętego. W modlitwie błogosławieństwa jest On określany jako Duch mocy⁴⁰. Ten sam Duch Święty właśnie na początku publicznej działalności Jezusa wspierał Go swoją mocą⁴¹. Każdy człowiek, korzystając z tej mocy, bardziej zbliża się do Boga. Odrzucając ducha niezdrowej bojaźni, nawiązuje ściślejszy dialog z Bogiem mimo swej ułomności. W akcji liturgicznej wyraźnie zauważamy zbawcze działanie mocy Ducha Świętego. W błogosławieństwie chrzcielniczy Duch Święty nazwany jest Bożym nasieniem⁴². To On zapładnia łono Kościoła i rodzi dla Boga nowe dzieci, nowych mieszkańców nieba, którzy obmyci krwią Chrystusa mają udział w Jego zbawczym dziele⁴³. To Boże nasienie zasiane w człowieku i przez niego pielęgnowane wzrasta i przynosi paschalne owoce Ducha i łaski już w życiu doczesnym.

Duch Święty jawi się jako ogień rozpalający miłość i jako uosobienie miłości samego Boga. Jego moc sprawia, że z jednej strony sami lepiej poznajemy Bożą miłość, z drugiej zaś pozwalamy Bogu wejść do naszego serca. On je przetwarza na serca nowe, zdolne otrzymać Jego moc⁴⁴. Widać więc, że działanie Ducha Świętego jest działaniem Bożej miłości, daniem człowiekowi udziału w miłości wewnątrztrinitarnej. Głębia tej miłości Bożej, to miłość Ojca objawiona w Jezusie Chrystusie, sakramencie miłości Ojca i objawiona w Duchu Świętym. Bez Ducha Świętego nie jesteśmy w stanie wejść w głąb tej tajemnicy Boga. Możemy więc to uczynić tylko dzięki Duchowi Świętemu, którego otrzymaliśmy. On, jedność całego Kościoła, sprawia, że wspólnota zgromadzona w imię Trójcy w doskonałej jedności, dąży do osiągnięcia podobnej jedności.

Moc i miłość Ducha Świętego, które osłoniły Maryję⁴⁵, dały Kościołowi pewność opieki i pomocy. Dzięki tej opiece człowiek wierzący ma przystęp do świętości Boga.

Podobnie jak Ojciec i Syn, Duch Święty, obecny podczas sprawowania błogosławieństw, ubogaca wierzących swoimi darami. Pierwszy z nich to dar jedno-

⁴⁰ Por. MCh, nr 853.

⁴¹ Por. Łk 4, 14. Szeroko na temat Jezusa działającego w mocy Ducha pisze Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa Odkupiciela*, Watykan 1989, s. 214–219.

⁴² Por. MCh, nr 853.

⁴³ Por. tamże.

⁴⁴ Por. tamże.

⁴⁵ Por. tamże.

ści we wspólnocie⁴⁶ oraz jedności między sobą należy do darów otrzymanych przez Ducha Świętego. Jednym z darów jest także dar Ducha przybrania⁴⁷. On przenika głębokości Boga samego. Dzięki Duchowi Świętemu możemy wołać do Boga *Abba, Ojcze*. Tylko z pomocą Ducha Świętego możemy powiedzieć, że Jezus jest Panem.

Sprawowanie błogosławieństwa chrzcielnicy jest niewątpliwie sposobnością do dokonania przemiany w życiu niejednego człowieka, który dzięki temu obrzędowi będzie potrafił uczynić swoje życie innym, lepszym, by jeszcze lepiej realizować przykazanie miłości Boga i bliźniego.

2. OBRAZ CZŁOWIEKA

Błogosławieństwo chrzcielnicy w swojej anamnestyczno-eulogijnej formule celebratywnej odnosi się do Boga, ale również zawsze ukierunkowane jest także na człowieka, który korzysta z wielkich dobrodziejstw Bożych⁴⁸.

W obrzędzie błogosławieństwa chrzcielnicy człowiek przedstawiony jest w wymiarze wertykalnym, jako dążący do wspólnoty z Bogiem, oraz w wymiarze horyzontalnym, tworząc wspólnotę międzyludzką. Te dwie rzeczywistości przeplatają się i uzupełniają wzajemnie, ukazując pełny obraz człowieka i jego człowieczeństwa. W studiowanych tekstach zauważamy wyraźnie relację między Bogiem błogosławiącym i człowiekiem błogosławionym, jak również człowiekiem, który błogosławi Boga.

Pochodnia wiary, nadziei i miłości

W studiowanych tekstach najczęściej zarysowany jest obraz człowieka, który już od samego początku swojego życia jest wezwany przez Boga do wiary. Dokonuje się to za pośrednictwem Kościoła, który jest Mistycznym Ciałem Jezusa Chrystusa. Dzięki łasce wiary, która płynie ze źródła chrzcielnego, człowiek poprzez sakramentalne obmycie, staje się przybrany dzieckiem Bożym. We chrzcie zapala się pochodnia wiary⁴⁹, która rozświetlając ciemności grzechu, wprowadza człowieka w nowe życie z Bogiem. Wynikające stąd konsekwencje mają przemożny wpływ, jeżeli chodzi o życie w zażyłości z Bogiem. Doświadczając Bożej miłości, u człowieka rodzi się potrzeba wiary w Tego, który jest

---

⁴⁶ Por. IV Modlitwa Eucharystyczna, gdzie mowa jest o Duchu Świętym, którego Jezus zesłał od Ojca, jako pierwszy dar dla wierzących, aby ten Duch Święty dalej prowadził Jego dzieło w świecie i dopełniał wszelkiego uświęcenia, MR, s. 329*.

⁴⁷ Por. OWCh, nr 847.

⁴⁸ Por. A. Durak, *Teologia błogosławieństw w ogólności*, „Seminare” 13, Kraków–Łądz–Łódź 1997, s. 11.

⁴⁹ Por. MCh, nr 853.

źródłem i pełnią miłości. Oznacza to, że człowiek ma trwać we wspólnocie, w wierze, nadziei, w miłości, pokorze i w nauce Apostołów⁵⁰. Błogosławieństwo chrzcielnicy jest spotkaniem we wspólnocie wierzących z Chrystusem umacniającym naszą wiarę. Wiara rodząca świadectwo czyni człowieka otwartym na słowo Chrystusa, na Jego miłość i prawdę, którą On jest⁵¹.

Wracający do domu Ojca

Dużą uwagę studiowane teksty zwracają na życie człowieka i jego drogę nawrócenia⁵². Teksty te odwołują się do wspaniałego stanu człowieka po chrzcie świętym, poprzez który zostaliśmy ochrzczeni i dzięki któremu staliśmy się członkami Kościoła⁵³. Otrzymaliśmy wówczas także ducha przybrania⁵⁴. Teksty studiowanych modlitw ukazują przede wszystkim stan człowieka odrodzonego. Żyje on perspektywą, która zmusza do pewnej refleksji nad swoim życiem i postępowaniem. Propozycja zbawienia, którą Bóg nam ukazuje, nie może pozostać bez odpowiedzi. Stąd nawrócenie człowieka ukazuje perspektywę zbawczą życia w radości i szczęściu z Bogiem. Stając się na nowo dziećmi Bożymi, modlimy się do naszego Ojca, który mieszka w niebie⁵⁵.

W tekstach dotyczących nawrócenia spotykamy nie tylko człowieka, który się nawraca, spotykamy także Boga, który oferuje człowiekowi pomoc na drodze powrotu do Niego. Niektóre teksty dotyczące błogosławieństwa chrzcielnicy, wyraźnie odnoszą się do aktywnego działania Boga na rzecz naszego zbawienia. Ukazują one moc oczyszczającą Boga⁵⁶, który w ten sposób obdarza człowieka nowym życiem. Uzdalnia go ona do uwielbienia Bożej świętości, miłości i miłosierdzia⁵⁷. Skutecznie oczyszcza, i co najważniejsze, wyposaża człowieka w nowe serce i nowego ducha, by mógł żyć⁵⁸. Dar nawrócenia prowadzi do zjednoczenia z Chrystusem. Jest ono owocem nawrócenia, zgromadzeniem wybranych przy Chrystusie zbawiającym.

Tęsknota za przywróceniem stanu pierwotnego szczęścia jest obecna w tekstach związanych z przedmiotami służącymi do sprawowania sakramentów odrodzenia. Teksty te sugerują powstawanie w czystości do nowego życia. Bóg także

⁵⁰ Por. tamże.

⁵¹ Por. LSCh, nr 850.

⁵² Por. OWCh, nr 847, MWCh, nr 848, LSCh, nr 850, MCh, nr 853, OZCh, nr 874. Na temat tego wymiaru por. także A. Durak, *Zbawcza pedagogia nawrócenia w celebracji nabożeństw pokutnych*, RBL 3 (1996), s. 184–193.

⁵³ Por. OWCh, nr 847.

⁵⁴ Por. tamże.

⁵⁵ Por. tamże.

⁵⁶ Por. LSCh, nr 850.

⁵⁷ Por. MWCh, nr 848.

⁵⁸ Por. LSCh, nr 850.

pragnie oczyszczenia swoich wiernych z grzechów⁵⁹. Łaska nawrócenia budzi w nich nadzieję, że poprzez odzyskane dziecięstwo Boże odrodzą się do życia z Bogiem, doświadczając miłości Chrystusowej, która ma stawać się coraz bardziej udziałem człowieka ochrzczonego.

Wybierający życie w Chrystusie

Tematem, który pojawia się często w omawianych obrzędach błogosławieństw, jest życie. Tchnienie Ducha Świętego napełnia człowieka życiem⁶⁰, aby mógł przyjąć słowa życia i napełnić się mądrością. Człowiek ożywiony, otrzymuje od Boga czas do poprawy swojego życia, by mógł żyć jego pełnią i obfitością. Wszelkiego rodzaju pragnienia zostają zaspokojone działaniem Bożego tchnienia łaski. Dlatego też człowiek pozostaje już nie tylko wezwany, ale jest to jego naturalne dążenie, by słowem i życiem świadczyć o Bogu we wspólnocie wierzących i otaczającym go świecie. Docenienie daru życia przejawia się w uwielbieniu Boga sercem i ustami, a także życiem i postępowaniem⁶¹. Człowiek wezwany jest przez to, by swoim życiem okazywał godność, jaką został obdarowany przez Boga w Chrystusie, który złożył w ofierze swoje życie, aby ludzie mogli prawdziwie żyć, przechodzić i powstawać ze śmierci do życia⁶². Wyznanie wiary w Chrystusa poprzez uczestnictwo w błogosławieństwie chrzcielnicy nadaje nowy sens życiu człowieka. Stając się bratem Chrystusa, staje się on współdziedzicem Królestwa Bożego i zostaje nazwany przybranym dzieckiem Bożym⁶³. Bycie dzieckiem Bożym stanowi ogromną nobilitację i jednocześnie jest wielkim zobowiązaniem.

Dziedzic Bożej radości i szczęścia

Ważny jest tu także temat radości i szczęścia, które są wewnętrznym owocem miłości. Zadatek miłości człowiek otrzymuje podczas sakramentu chrztu świętego, którego dotyczy błogosławieństwo nowego źródła chrzcielnego. Uczestnicząc w celebracji tego błogosławieństwa, człowiek, wspominając życiodajne obmycie wodą chrztu, ukierunkowuje się na życie w miłości braterskiej i zgodzie. Doświadczając zaś miłości, zostaje ogarnięty Duchem Świętym, dzięki któremu trwa w miłości i staje się jej znakiem⁶⁴.

---

⁵⁹ Por. LSCh, nr 850, MCh, nr 853, Por. także B. Hume, *Pilgerbuch des Lebens*, Freiburg–Basel–Wien 1984, s. 53–71. Autor ukazuje dwa etapy: etap grzechu i etap od grzechu do oczyszczenia w Bogu.

⁶⁰ Por. LSCh, nr 850.

⁶¹ Por. MWCh, nr 848.

⁶² Por. MCh, nr 853, OZCh, nr 847.

⁶³ Por. tamże.

⁶⁴ Por. MCh, nr 853.

W celebracji błogosławieństwa chrzcielniczy mówi się też o synostwie Bożym. W sposób wyraźny nawiązuje ono do dwóch kolejnych tematów: adopcji i narodzenia. Stworzenie człowieka nie zakończyło dzieła Stwórcy. Przeciwnie, wraz ze stworzeniem rozpoczął się dla człowieka proces usynowienia, który został przez niego utracony w grzechu pierworodnym. Wcielenie Chrystusa i Jego działanie w znakach sakramentalnych otwiera szeroko człowiekowi przystęp do Ojca. Pierwsze narodzenie, to narodzenie wspólnoty Kościoła, a więc zrodzenie ze śmierci Jezusa Chrystusa i mocy Ducha Świętego⁶⁵. Kolejne narodzenie, to narodzenie człowieka wiary, przez sakramentalne obmycie i moc Ducha Świętego. Ci, którzy dostąpili łaski chrztu, dzięki wierze w Chrystusa są synami Bożymi. Tak jak Duch Święty osłonił Maryję, aby zrodziła Zbawiciela⁶⁶, tak ten sam Duch rodzi jak matka, dzieci mieszkańców nieba⁶⁷. Uczestnicząc w sprawowaniu błogosławieństw, człowiek otrzymuje szansę refleksji nad tajemnicą swojego życia nadprzyrodzonego. Wraz z narodzinami dla Boga w sakramencie chrztu świętego otwiera się dla człowieka brama życia Kościoła, w którym uczestnicząc, powstaje do nowego życia⁶⁸. To nowe życie jest życiem mocą Ducha Świętego, życiem pokoju i sprawiedliwości Bożej. Człowiek otrzymuje nowe serce i nowego ducha, by żył dla Boga jako jego dziecko i mógł modlić się do swojego Ojca⁶⁹.

Dzieciństwo Boże zakłada też potrzebę odrodzenia, czyli otrzymanie od Boga zdolności, by móc stać się Jego dzieckiem. Wiąże się to nierozzerwalnie z porządkiem sakramentalnym. Odrodzenie człowieka dokonuje się bowiem w sakramencie chrztu świętego, zwanego także sakramentem odrodzenia⁷⁰. Ludzie odrodzeni w źródle chrzcielnym pomnażają liczbę wybranych, czyli tych, którzy otrzymują Ducha przybrania za synów⁷¹. Człowiek uczestniczący czynnie w sprawowaniu błogosławieństw Kościoła zbliża się do poznania tajemnicy odrodzenia. Ta zbawcza inicjatywa podjęta przez Boga, może zostać zrealizowana tylko dzięki współpracy człowieka z Bożą łaską. Zbliżając się do źródła odrodzenia, człowiek dostępuje oczyszczenia ze wszystkiego, co go ogranicza i nie pozwala na trwanie we wspólnocie z Bogiem. Bóg oczyszcza i użyźnia duszę człowieka dzięki mocy sakramentalnych znaków wody chrztu i Krwi Eucharystii. Ponadto błogosławieństwo okazuje się drogą wskazującą dostęp do oczyszczającej mocy Bożego działania⁷².

Podsumowując nasze rozważania, należy stwierdzić, że obrzęd błogosławieństwa nowego źródła chrzcielnego stanowi swoisty skarbiec odkrywania rela-

⁶⁵ Por. LSCh, nr 850.

⁶⁶ Por. MCh, nr 853.

⁶⁷ Por. tamże.

⁶⁸ Por. tamże.

⁶⁹ Por. OWCh, nr 847.

⁷⁰ Por. tamże.

⁷¹ Por. MWCh, nr 848, OWCh, nr 847, MCh, nr 853.

⁷² Por. MCh, nr 853.

cji między Bogiem a człowiekiem. Błogosławieństwo to, będąc ściśle związane z przepowiadaniem Słowa Bożego i sprawowaniem sakramentu chrztu świętego, urzeczywistnia praktyczne odniesienia do konkretnych sytuacji życiowych wspólnoty Kościoła i człowieka. Ukazuje także wielkie możliwości coraz pełniejszego i bardziej świadomego kontaktu człowieka z Bogiem poprzez uczestniczenie w liturgii Kościoła. Ufamy, że praktyczna realizacja niniejszego studium urzeczywistni się w pogłębieniu postaw wiary. Mamy także nadzieję, że zachęci ona do poszukiwania i duchowego przeżywania treści przedstawionego błogosławieństwa, a przez to do lepszego rozumienia liturgii.

SŁOWNIK WYRAŻEŃ TEOLOGICZNO-LITURGICZNYCH

a. Aspekt trynitarny

BÓG OJCIEC

- Bóg dobroci, MCh
- Bóg nasz, LSCh
- Bóg pomnażający liczbę wybranych, MWCh
- Ojciec wszystkich ludzi, MCh
- Stwórca, MCh

SYN BOŻY

- Chrystus jednoczący z sobą wybranych, OWCh, MCh, OZCh
- Jezus Nauczyciel, MK, MCh
- Jezus umarł, LSCh
- Jezus umarł w dzień Przygotowania, LSCh
- przez Chrystusa (w zakończeniach modlitw)

DUCH ŚWIĘTY

- Duch osłaniający Maryję, MCh
- Duch przybrania, OWCh
- Duch rodzący dzieci mieszkańców nieba, MCh
- Duch Święty, MCh
- Duch zapładniający łono Kościoła Oblubienicy, MCh

b. Aspekt antropologiczny

ADOPCJA

- aby Duch zrodził dzieci mieszkańców nieba (jak matka), MCh
- aby jako dzieci Boże modlili się do Ojca, OWCh

MIŁOŚĆ (OFIARNA)

- po obmyciu w życiodajnym źródle staną się braćmi w miłości i zgodzie, MCh

DROGA

- zbiorę, przyprowadzę, pokropię czystą wodą, aby stali się czystymi, oczyszczę, LSCh
- dzięki obmyciu wodą przechodzimy ze śmierci do życia, OZCh

MIŁOŚĆ

- staną się braćmi w miłości, MCh

NARODZENIE

- dam wam serce nowe, ducha nowego tchnę, odbiorę wam serce kamienne, dam wam serce z ciała, LSCh
- Ducha chcę tchnąć w was, byście żyli, LSCh
- tutaj otwiera się brama życia Kościoła (w chrzcie), MCh
- powstają do nowego życia, MCh
- ześlij na wodę płodną moc Ducha Świętego, MCh
- Duch osłonił Maryję, aby zrodziła, MCh
- aby Duch zrodził dzieci mieszkańców nieba (jak matka), MCh

NAWRÓCENIE

- aby stali się członkami Kościoła, OWCh
- aby zjednoczyli się z Chrystusem (wybrani), OWCh
- aby otrzymali Ducha przybrania (odrodzeni), OWCh
- aby jako dzieci Boże modlili się do Ojca, OWCh
- zanurzeni w zbawczym źródle, życiem i postępowaniem wielbili Ciebie i pomnażali świętość Kościoła – Matki, MWCh
- zbiorę, przyprowadzę, pokropię czystą wodą, aby stali się czystymi, oczyszczę, LSCh
- dam wam serce nowe, ducha nowego tchnę, odbiorę wam serce kamienne, dam wam serce z ciała, LSCh
- Ducha chcę tchnąć w was, byście żyli, LSCh
- abyście nakazów przestrzegali i według nich postępowali, LSCh
- wtedy będziecie mieszkać, LSCh
- będziecie moim ludem, Ja będę waszym Bogiem, LSCh
- mówi prawdę, abyście wierzyli (uczeń), LSCh
- skażeni brudem grzechu pierworodnego, MCh
- przez obmycie w kąpielii stają się czysti, MCh
- strumienie wody oczyszczają z grzechów użyźniają ich dusze, MCh
- zapala się pochodnia wiary (tutaj, we chrzcie), MCh
- płomień świecy rozprasza ciemności odsłania tajemnice, MCh
- zanurzeni w wodzie, jednoczą się z Chrystusem w Jego śmierci, MCh
- powstają do nowego życia, MCh
- aby Duch zrodził dzieci mieszkańców nieba (jak matka), MCh
- odrodzą się ze źródła, MCh
- życiem potwierdzają, to co będą przyrzekać, MCh
- mocą łaski, życiem okazują godność, MCh
- po obmyciu w życiodajnym źródle staną się braćmi w miłości i zgodzie, MCh
- naśladują dobroć Ojca (wierni), MCh
- uczniowie strzegą słów Nauczyciela, MCh
- będą świadkami (uczniowie), MCh
- będą wykonawcami mocy Ducha (uczniowie), MCh
- tworzą wspólnotę ludzi (uczniowie), MCh
- złączeni z Chrystusem w Jego śmierci, OZCh

OCZYSZCZENIE

- zbiorę, przyprowadzę, pokropię czystą wodą, aby stali się czystymi, oczyszczę, LSCh
- strumienie wody oczyszczają z grzechów użyźniają ich dusze, MCh

ODNOWIENIE

- dam wam serce nowe, ducha nowego tchnę, LSCh
- powstają do nowego życia, MCh

ODRODZENIE

- aby otrzymali Ducha przybrania (odrodzeni), OWCh
- Boże przez sakrament odrodzenia pomnażasz liczbę wybranych, MWCh
- odrodzą się ze źródła, MCh
- udzielimy wybranym sakramentu odrodzenia, OWCh
- w radosnym dniu pobłogosławimy nowe źródło chrzcielne, OWCh

RADOŚĆ–SZCZĘŚCIE

- w radosnym dniu pobłogosławimy nowe źródło chrzcielne, OWCh

SERCE

- dam wam serce nowe, odbiorę wam serce kamienne, dam wam serce z ciała, LSCh

SŁOWO BOŻE (PISMO ŚWIĘTE)

- uczniowie strzegą słów Nauczyciela, MCh

ŚWIADECTWO

- będą świadkami (uczniowie), MCh
- zaświadczył, który widział, świadectwo jego jest prawdziwe, LSCh

UCZENIE (SIĘ)

- będą świadkami (uczniowie), MCh
- będą wykonawcami mocy Ducha (uczniowie), MCh
- głos Boga w nich (w uczniach), MCh
- staną się mieszkańcami Jeruzalem (uczniowie), MCh
- tworzą wspólnotę ludzi (uczniowie), MCh
- uczniowie strzegą słów Nauczyciela, MCh

WIARA

- mówi prawdę, abyście wierzyli (uczeń), LSCh
- zapala się pochodnia wiary (tutaj, we chrzcie), MCh

WOLNOŚĆ

- uwolnieni od grzechów powstaną z martwych, OZCh

ŻYCIE

- Ducha chcę tenąć w was, byście żyli, LSCh
- po obmyciu w życiodajnym źródle staną się braćmi w miłości i zgodzie, MCh
- powstają do nowego życia, MCh
- przechodzimy ze śmierci do życia OZCh
- tutaj otwiera się brama życia Kościoła (w chrzcie), MCh
- zanurzeni w zbawczym źródle, życiem i postępowaniem wielbili Ciebie, MWCh
- zaspokajają pragnienie i dają życie (woda), MCh
- życiem okazują godność, MCh
- życiem potwierdzają to, co będą przyrzekać, MCh

BIBLIOGRAFIA

- Becker K., *Der Gott der Hoffnung und der Freude*, Freiburg–Basel–Wien 1976.
- Benning A., *Über den Trost. Ein Essay zur Antropologie und Theologie des Trostes*, Löningen 1990.
- Cecchinato A., *Celebrare la confermazione*, Padova 1987.
- Czerwik S., *Sakrament chrztu*, Katowice 1973.
- Durak A., *Chrześcijańskie wtajemniczenie dorosłych drogą do miłości*, Warszawa 1991.
- Durak A., *Teologia błogosławieństw w ogólności*, „Seminare” 13 (1997).
- Durak A., *Treści uczestnictwa we mszy świętej w świetle formuł eucharystycznych Mszału Rzymskiego dla diecezji polskich*, Piła 1992.
- Durak A., *Zbawcza pedagogia nawrócenia w celebracji nabożeństw pokutnych*, RBL 3 (1996), s. 184–193.
- Hume B., *Pilgerbuch des Lebens*, Freiburg–Basel–Wien 1984.
- Jan Paweł II, Encyklika *Dives in Misericordia*, Roma 1979.
- Jan Paweł II, Encyklika *Veritatis splendor*, Watykan 1993.
- Jan Paweł II, *Wierzę w Boga Ojca Wszechmogącego*, Watykan 1987.
- Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa Odkupiciela*, Watykan 1989.
- Jungmann J. A., *Sprawowanie Liturgii. Postawy i historia form liturgii*, Kraków 1992.
- Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań, s. 105–170.
- Konstytucja o liturgii świętej*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań, s. 40–70.
- Nadolski B., *Liturgika*, t. 1–4, Poznań 1989–1992.
- Obrzędy błogosławieństw. Dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1994.
- Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1988.
- Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1992.
- Schneider T., *Znaki bliskości Boga*, Wrocław 1995.
- Triacca M., *Nuovo dizionario di liturgia*, Roma 1984.

WYKAZ SKRÓTÓW

- OBI – *Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, t. 1–2, Katowice 1994.
- LSCh – Liturgia Słowa błogosławieństwa chrzcielnicy.
- MCh – Modlitwa błogosławieństwa nowego źródła chrzcielnego.
- MWCh – Modlitwa wprowadzająca do błogosławieństwa chrzcielnicy.
- OWCh – Obrzędy wstępne błogosławieństwa chrzcielnicy.
- OZCh – Obrzędy zakończenia błogosławieństwa nowego źródła chrzcielnego.
- WTP – Wprowadzenie teologiczne i pastoralne do *Obrzędów błogosławieństw*.